

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI
YAYINLARI

DİYANET DERGİSİ

DİNİ, İLMİ, EDEBİ, MESLEKİ
AYLIK DERGİ

İmtiyaz Sahibi ve Yazı İşlerini
Etilen İdare Eden Sorumlu Müdür
MEHMET KERVANCI

Dini Hizmetler ve
Din Görevlilerini Olgunlaştırma
Dairesi Başkanı

Ayyıldız Matbaası A.Ş.
17 75 92 - 17 25 24 - Ankara

Mizanpaj
Grafik Stüdyo S 17 00 26 - Ankara

EYLÜL - EKİM 1975
CİLT: XIV — SAYI: 5

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ALLAH
İNSANLARDAN
BİR TAKIMINI
DOĞRU YOLA
ERİŞTİRDİ,
FAKAT BİR TAKIMI DA
SAPIKLIĞI HAKETTİ,
ÇÜNKÜ BUNLAR
ALLÂH'I BIRAKIP
ŞEYTANLARI
DOST EDİNMIŞ
VE KENDİLERİNİ
DOĞRU YOLDA
SANMIŞLARDI.

(el-A'râf: 30)

“DİN
KARDEŞİNDE
BİR DEĞİŞİKLİK
MEYDANA
GELİR
ÜZERİNDE
BULUNDUĞU HALİ
BAŞKALAŞIRSA
BUNUN İÇİN
ONU TERKETME!
ÇÜNKÜ KARDEŞİN
BİR KERE
EĞİLİRSE,
BİR KERE DE
DOĞRULUR.”

DİN KARDEŞLİĞİ

Celâl YILDIRIM
Afyon Müftüsü

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

“Mü’minler ancak kardeşlerdir. Artık iki kardeşinizin arasını bulup düzeltin. Allâh’a karşı gelmekten sakının, umulur ki merhamet olunursunuz.”⁽¹⁾

(1) el-Hucurat: 10.

DIYANET
DERGİSİ
SAYI: 5

EYLÜL
EKİM
1975

Dünya târihinde gerçek kardeşliğin ilk tohumu, Mekke vâdisinde T e v h î d A k î d e s i 'nin fıskırıp dal-budak saldığı Kâ'be-i Muazzama civarında atılmış; burada yeşeren fidanlar Medîne'de "İslâm uhuvvet" bahçesinde neşv-u nemâ bulmuş ve oradan da dünyânın dört bucağına yayılma istidadı göstermiştir.

İslâm Dîninin tebligatçısı ve onun nâşiri Hazret-i Muhammed (A.S.), bir yandan Allâh'ın varlığını, birliğini gönüllere nakşederken diğ er yan dan bu akîde etrafında toplanan ve fakat ırkları, ülkeleri, renk ve dilleri ayrı olan bahtiyarları "Din kardeşliği" adı altında birleştirip kaynaştırıyor; bunları rahle-i tedrisinde terbiye edip şekillendiriyordu. Aynı zaman da büyük bir ruh mimarı olan Peygamber (A.S.) Efendimiz'in beşer rûhu üzerindeki tesiri pek büyük olmuş, geçmişin derinliklerine uzanan kin ateşi onunla sönmüştür.

O'nun meydana getirdiği kardeşlik, öyle bir kardeşliktir ki, onun heyecanı kan ve soy kardeşliğini çok gerilerde bırakıyor; Habeşli köleyle Kureysli asilzâdeyi kucaklaştırıyor, sarmaş-dolaş ediyordu. Mekkeli Muhacirlerle Medîneli Ensârı bir daha kopmamasıya birbirine bağlıyor, kalblerini tek kalb haline getirip yılların biriktirdiği kin ve husumeti, efendilik ve kölelik farkını silip kaldırıyordu.

Medîne'de güçlü iki kabîle olan Evs ve Hazreçliler arasında sürüp giden bir asırlık kangûtme dâvası ancak İslâm'ın yüksek irfan mektebinde sona eriyor; Rasûlullah (A.S.)'ın feyizli çağrısıyla sulha kavuşuyor; birbirine hasım olan bu iki komşu kabîle, akıllara durgunluk verecek ölçüde kardeş oluyor, gönül gönüle vererek Hazret-i Peygamber'in safında yer alıyordu.

Kur'ân-ı Kerim'de Allâh'ın inanmış insanlara olan bu gönüller fet-hedici nîmetinden bahsedilirken buyuruluyor ki:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ

"Ey iman edenler! Allah'tan gerektiđi gibi korkun ve ancak Müslüman olarak can verin."

"Hepiniz birden Allâh'ın (mânevî) urganına (Kur'an) sınıksız sarılın, ayrılmayın. Allâh'ın size olan nîmetini hatırlayın; hani sizler birbirinize düşman iken O, gönüllerinizi (İslâm saf ve temiz havası içinde) uzlaştırıp birleştirdi de O'nun bu nîmeti sayesinde kardeş oldunuz."

"Siz bir zamanlar ateş çukurunun kenarına gelmiş bulunuyordunuz; Allah sizi kurtarmıştı. Artık (İslâm'ın) dosdoğru yolunu bulasınız diye Allah âyetlerini böylece size açıklıyor."²

Bir asır süren kavgayı hiçbir barışsever durduramıyor; hiçbir kabîle reisi bu hususta muvazene unsuru olamıyor. Ama İslâm ve onun getirdiği kardeşlik bu görevi lâyıkıyla yapıyor; kavga yerine barışı, kan gütme

yerine insan hayâtına ve onun haklarına saygıyı, kin yerine dîni getiriyor. Ve o günlerde İslâm kardeşliğinin en güzel örneğini veren Rasûlullah (A.S.) Efendimiz, bütün insanlara seslenerek şöyle diyordu:

“Müslüman müslümanın kardeşidir.”³

“Müslümanlar kardeşler; hiçbirinin diğeri üzerinde, takvâ hâric üstünlüğü yoktur.”⁴

Hazret-i Peygamber (A.S.), bununla iman ve ideal birliği içinde kardeş olan müslümanların birbirinden üstün olmadığını, zenginle fakir, efendiyle köle arasında takvâdan başka bir farkın bulunmadığını ilân ediyordu. Bu sese kulak ve kalb verenler, köleliğin ezici kaydından, zulüm ve haksızlığından kurtuldular, insan olmanın hakiki mânâsını bütün derinliğiyle öğrendiler; hele müslüman olmanın insanlığa nasıl bir şeref ve itibar getirdiğini, ona nasıl değer sunduğunu anlamakta gecikmediler.

Büyük Sahâbi Ebû Zerr el-Gıffarî (r.a.) rer nasılsa bir gaflet ya da zuhûl eseri olarak Bilâl-i Habeşî'yi, Habeşli siyah bir kadının oğlu diye kinmişti. İslâm adına buna çok üzülen Bilâl (r.a.)'in bu üzüntüsünün sebebi Hazret-i Peygamber (a.s.) tarafından öğrenilince, Ebû Zerr'in İslâm Kardeşliğinin ruh ve mânâsına sığmayan bu davranışı hoş karşılanmamıştı. Rasûlullah (a.s.) Efendimiz ona:

اِنَّكَ اَمْرٌ فِىكَ جَاهِلِيَّةٌ اَعِيْرَتُهُ بِاَمِّهِ

“**Hakikat sen öyle bir adamsın ki sende henüz câhiliyye devri kalıntısı var; onu (Bilâl'i) annesiyle mi ayıplıyorsun?!**”⁵ buyurdu.

Peygamber Efendimiz'in, İslâm Kardeşliğini zedeler ölçüde olan bir söz ya da davranışa karşı aslâ müsamaha etmediğini, iki müslüman arasında meydana gelen açıklığı süratle kapadığını bu olaydan öğrenmiş bulunuyoruz. Çünkü müslümanlar kardeş sevgisinin hâlesi içinde buldukları nisbette huzurludurlar ve bu oranda yüksek ahlâka hizmet edebilir, insan haklarına saygı gösterebilirler.

Bu anlayıştır ki müslümanları bir araya getirip insanlığın hizmetine sevkemiş; ilim ve medeniyetin kaidelerini kurmalarında muharrik bir kuvvet olmuştur.

Şam dolaylarında İslâm ordularını sevk ve idare eden başkumandan Hâlid b. Velîd (r.a.), İkinci Halife Ömer (r.a.)'in emriyle bu görevden azledilip yerine Ebû Ubeyde b. Cerrah (r.a.) getirilince, ordu arasına sı-zan münâfıklar bu ortamdan yararlanmak isteyince, Hâlid b. Velîd, İs-

(3) Ebû Dâvud: Sürey b. Hanzele (r.a.)den..

(4) Taberânî; Habîb b. Harraş (r.a.)den- Câmiussağîr, C. 2, S. 186/Mısır:?

(5) Sahîh-i Buharî - C. 1. 7

lâm kardeşliğinin bozulmasına, birlik ve dirliğinin sarsılmasına teşebbüs eden bu adamlara şu târihî dersi vermiştir:

“Bugüne kadar bir kumandan olarak müslüman kardeşlerimle birlikte Allah rızası, İslâmiyetin yükselmesi için nasıl canla başla savaştımsa bundan böyle de aynı iman ve anlayış içinde nefer olarak savaşacağım. Halifenin emrini duydum ve gönülden itâat ediyorum!”⁶

Zirâ İslâm'ın feyiz pınarından kanasıya içen bu bahtiyarlar, İslâm kardeşlik harcının tam dozunda bulunduğunu ve bu arızasız kullanıldığı müddetçe iman kalesinin kuşkusuz yükseleceğini, güven ve gururla ihtişamını koruyacağını, inanmayanların gıpta nazarlarını kendine döndüreceğini çok iyi biliyorlardı. Rasûlullah (a.s.)'in:

المؤمن للمؤمن كالبنيان يشد بعضه بعضا

“Mü'min, mü'min kardeşi için bir binanın tuğlaları gibi bâzısı bâzısını bağlayıp sağlamlaştırır.”⁷ meâlindeki mübârek sözleri onların kulağında çınlıyor, hafızalarında iz bırakıyordu. Hazerde olsun, seferde olsun, barışta olsun, sulh günlerinde olsun onlar için ölçü ve düstur bu idi.

Bir ara bu ulvî sesin tesirini unutan büyük sahâbi Sa'd b. Ebî Vakkas (r.a.), Selmân-ı Fârisî'nin de bulunduğu bir mecliste, ileri gelen birkaç sahâbeye neseblerini kaçınıcı babalarına kadar sayabileceklerini sormuş ve sonra kendi nesebini sırahıyarak bu kez Selmân'a sormuştu. Onun bu tutumunu yadırgayan ve İslâm kardeşliği nâmına üzülen Selmân (r.a.) hemen şu cevabı vermişti:

سلمان ابن الاسلام

“İslâm oğlu Selmân.”

Sa'd'ın bu lüzumsuz ve aynı zamanda câhiliyye devrinin övünmeye medar kötü âdetini geri getirir mahiyetteki sorusuna Hazret-i Ömer (r.a.) sinirlenmiş ve ona: “Ben de İslâm oğlu Ömer'im!” diyerek gerekli ikazda bulunmuştu. Duruma muttali olan Rasûlullah (a.s.) Efendimiz, iman yapısını sarsabilecek, kardeşlik bağlarını gevşetecek bu davranışı da hoş karşılamamış; hem Selmân'ın kalbini hoş tutmak, hem de Sa'd'e öğüt vermek için şöyle buyurmuştu:

سلمان مني سلمان من أهل بيتي

“Selmân bendendir; Selmân ehl-i beytimdendir.”⁸

(6) Fütuhu's-Sam Li'l-Vakidi/ C. 1, S. 59/Mısır: 1935-1354.

(7) Buharî - Müslim - Tirmizî - Nesefî | Câmiussağîr/C. 2, s. 184. Mısır baskı:?

(8) Tefsir-i İbni Kesir: C. 1, s. 162/Mısır:?

Hazret-i Ömer (r.a.)'in hâdiseye üzülüp sert çıkış yapması ve kendi nesebini de İslâmiyete bağlayarak Selmân'la birleşmesi, şüphesiz ki İslâm mektebinde okuduğu şu hadîse dayanıyordu. Zîrâ onların ilham kaynağı, Allâh'ın Kitâbı, Rasûlullâh'ın Sünneti idi.

المؤمن من أهل الإيمان بمنزلة الرأس من جسد يالم
المؤمن لأهل الإيمان كما يالم الجسد لما في الرأس

“İman ehlinde olan mü'min, bedenden bir bölüm olan baş gibidir; başta olan bir ağrıdan dolayı nasıl beden elem ve acı duyarsa, mü'min de ehl-i imâna dokunan bir deritten dolayı elem ve acı duyar.”⁹

Görülüyor ki, Rasûlullah (a.s.) Efendimiz din kardeşliğini en yüksek mânâ ve heyecanda gönüllere enjekte ederken, en küçük bir kırgınlığa ve iki müslümanın arasında meydana gelen açıklığa imkân vermiyor; emsâl kabûl etmeyen bağlayıcı metoduyla bir anda onları birleştirip kaynaştırıyordu.

Ebû Zerr el-Gıffârî öyle olmadı mı? Rasûlullah (a.s.)'ın, “Sende henüz câhiliyye devrinden kalma âdetlerin kalıntısı vardır.” meâlindeki uyarısından aldığı ilhamla koşup Bilâl'in önünde bir yanğını toprak üstüne koyarak uzanıp ağlamış, özür dileyerek şu gönül alıcı sözleri söylemişti: “Yâ Bilâl, ayağınızı yüzümün üzerine koymadığınız müddetçe basımı yerden kaldırmayacağım..”

İşte bu büyük insanlar, Peygamber terbiyesi almış bahtiyar kişiler birbirlerine karşı aslâ kin gütmemezlerdi; hele dargın durdukları görülmemiştir. Çünkü affetmek mü'minin şîârıdır. Kinin bulunduğu yerde dinin nasıl bir sarsıntı geçireceğini çok iyi biliyorlardı. Mescid-i Saâdet'e gelemiyen bir kardeşlerini herhalde sorar ve ararlardı; bir derdi varsa hepsi birden ona çare düşünür, ona dokunan bir musibetten müteessir olurlardı. Zira imânın artıp eksilmeyen lezzetini her gün yudum yudum tadan mü'minlerin hafızasında Resûlullah (A. S.)'ın şu mübarek sözleri bütün açıklığıyla yaşıyordu:

“Mü'minler bir tek adam gibidir; başı incinip ağrıyacak olursa her tarafı ağrır; gözü ağrıyacak olursa her yanı ağrır.”¹⁰

İslâm kardeşliğinin gönüllerde bıraktığı tesir, mü'minlerde bütün hayatları boyunca kendini hissettirmiş, ictehad farkından dolayı ikiye ayrılan müslümanlar, birbirlerine ağır bir dille hakarete bulunmaktan sa-

(9) Ahmed bin Hanbel: İbnî Sa'd'den..

(10) Sahih-i Müslim - Ahmed bin Hanbel: Nu'mân bin Beşir'den.

kunmuşlardır. O kadar ki, Hazret-i Ali (r.a.) karşı taraf hakkında şu sözleri kullanmıştır:

“Kardeşlerimiz bize karşı serkeşlik ettiler; halbuki onlar ne fâsık, ne de kâfirdirler.”¹¹

İmâm-ı Şâfiî (rahmetullahi aleyh) hastalanınca, devrin büyük ilim adamlarından Ahmed bin Hanbel'in kadrini yücelterek içi hasret dolu derin bir nefes almış ve bu arada gözleri yaşarmıştı. Bunun sebebi sorulduğunda şu cevabı vermiştir: “Kardeşim Ahmed bin Hanbel'in gömleğini yüzüme sürüp bedenime geçirmiş olsaydım, derhal ıstırabım geçer, şifa bulurdum!”

Evet, mü'minler iki el gibidir, biri diğerini yıkar da temizlenmesini sağlar. Yekdiğerinden her an yardım görür. Atalarımızın “el eli yıkar, eller birleşir yüzü yıkar” sözü ne kadar mânidardır!

Bugün başka milletlerin yaşayışına dikkat ettiğimiz zaman, İslâmiyetin kurmuş olduğu din kardeşliğinin cemiyete huzur ve sükûn veren, onlar arasında dayanışma ve yardımlaşmayı gerçekleştiren feyizli meyvelerini onlarda göremiyoruz. Bu ancak Hazret-i Peygamber (a.s.)'ın kudretli ve bereketli elleriyle yetiştirip geliştirdiği bahçedeki ağaçlarda bulunur.

مَثَلُ الْأَخَوَيْنِ إِذَا التَّقِيَا مَثَلُ الْيَدَيْنِ تَغْسِلُ أَحَدَهُمَا الْأُخْرَى
وَمَا التَّقَى الْمُؤْمِنَانِ قَطُّ إِلَّا آفَاءَ اللَّهِ أَحَدُهُمَا مِنْ صَاحِبِهِ

“Birbirine kavuşan iki din kardeşinin misâli, birbirini yıkayan iki ele benzer. İki mü'min karşılaşmaya dursun mutlaka Allah birini diğerinden hayırla faydalandırır.”¹²

Ya bir de bu karşılaşmada gönülden gelen bir sevgi ve saygı davranışı içinde bakış olursa, o zaman mağfiret-i İlâhiyeye kapı açar. Buna işâretle Sevgili Peygamberimiz (a.s.) buyurdular ki:

مَنْ نَظَرَ إِلَىٰ أَخِيهِ نَظْرَةً وَدَغَفَرَ اللَّهُ لَهُ

“Din kardeşine sevgiyle bakan kimseyi Allah bağışlar (günahlarını afveder).”¹³

(11) es-Sevâiku'l-Muhrika Libni Haceri'l-Heytemî.

(12) Deylemî - İhyâu Ulûmi'd-Dîn: C. 2, s. 201/Kahire: 1967-1387.

(13) Hakîm: İbni Ömer (r.a.)den - Câmiussağîr: C. 2, S. 182/Mısır baskı: ?

Mü'min bir de bu sevgi ve saygıyla beraber kardeşine yardımcı olur, onun elinden tutarak kendisine destek olmaya çalışırsa, bu ameli kendisine hem dünyâda, hem de âhirette yardım görmesine vesile teşkil eder. Rasûlullah (a.s.) Efendimiz mü'minin mü'mine olan yardımını şu cümlelerle övmekte ve ilâhî nusrata nasıl mazhar olacağını beyan etmektedir:

مَنْ نَصَرَ أَخَاهُ بِظَهْرِ الْغَيْبِ نَصَرَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ

“Din kardeşine onun gıyabında yardım eden kimseye Allah hem dünyada, hem de âhirette yardım eder.”¹⁴

Onuncu asırda kitleler halinde Müslümanlığı kendi arzularıyla kabûl eden Türkler, bu hadîs-i şeriflerden almış oldukları derin bir haz neticesi Din Kardeşliği'nin önemini kavramakta gecikmemiş, bilhassa bunu meslekî sahalara itmek sûretiyle kardeşliğin en güzel örneğini vermişlerdir. Türkler sanatı ve sanatkârı korumak ve aynı zamanda ülkelerinde sanayii geliştirmek için Din Kardeşliğini meslekî bir tarikat şekline sokmuş ve buna “Â h i l i k” ismini vermişlerdir. İş terbiyesinde ve hayâta atılmak isteyen sanatkârı himâyede Â h i l i k büyük rol oynamış ve böylece din kardeşliğinin derin mânâsı Türkler arasında kısa zamanda kendini hissettirmiş; Karahanlılar zamanında başlayarak Osmanlıların yükselme devri ortalarına kadar devm etmiştir.

Bu teşkilât, yetişen ve yetismekte olan gençliğe İslâm ahlâkını da aşıyor ve yetiştirdiği her gencin ve sanatkârın şu altı düstura bağlı kalmasını sağlıyordu:

1. Elini açık tut (cömert ol!)
2. Sofranı açık tut (misâfirperver ol!)
3. Kapını açık tut (din kardeşinle görüş!)
4. Dilini bağlı tut (ancak hayrile konuş!)
5. Gözünü bağlı tut (ancak helâle bak!)
6. Belini bağlı tut (uçkuruna sâhip ol!).

Âhiler bu altı düsturdan başka bir de, din kardeşliğini şu altı terbiye esasına bağlamışlardır:

1. Uhuvvet = kardeşlik
2. Fütuvvet = yiğitlik
3. İnsanlığı sevmek (özellikle din kardeşini ayrı bir açıdan sevmek)
4. Eşit haklara sâhip olmak (kanun ve nizamlar karşısında herkes eşit muâmele görmek)
5. İş ahlâkı (ticâret ve sanatta son derece dürüst olmak, hile yoluna aslâ sapmamak)
6. Âhiliğe bağlanmak (onun koymuş olduğu prensiplerin dışına çıkmamak)¹⁵.

(14) Beyhaki Fi-Şa'bi'l-İmân - Câmiussağîr: C. 2, s. 182/Mısır: ?

(15) Mezhepler ve Tarikatlar Tarihi: E.B.Ş.: S. 223, İstanbul: 1964.

Âhiler birbirlerine, özellikle yetiştirdikleri gençlere, Hazret-i Peygamber (a.s.)'in şu hadislerini sık sık hatırlatırlardı:

مَنْ أَخَى أَخًا فِي اللَّهِ رَفَعَهُ اللَّهُ دَرَجَةً فِي الْجَنَّةِ لَا يَنْالُهَا
بِشَيْءٍ مِنْ عَمَلِهِ

“Kim Allah için kendine bir (din) kardeşi edinirse, Allah onu Cennette öyle bir dereceye yükseltir ki o, o dereceye başka hiçbir ameliyle erişemez!”¹⁶

O halde târih boyunca İslâm âleminde hayırlı ve feyizli çığırklar açılmasına vesile olan Din Kardeşliğine bugün her zamankinden daha çok muhtacız. Cemiyet arasındaki ülfet ve dayanışmayı yıkan, hakiki dostluğu kaldıran, menfaati ön plâna alan, maddeden başka hiçbir mânevî değere yer vermiyen BATI ÂDETİ sath-ı mâilinde yavaş yavaş etrafa yayılmakta ve İslâm âlemine sızmaktadır. Kendi millî ve dînî değerlerimize sâhip olduğumuz nisbette varlığımızı koruyabilir, gençliği sağlam karakterli yetiştirebilir ve başkasına uydu olmaktan kurtulabiliriz. Şüphesiz ki, dînî ve millî târihimiz faziletlerle, yüksek ahlâk örnekleriyle, ilim ve medeniyetin gönül açıcı havasıyla doludur. Onları yeniden ihyâ etmek bizim görevimizdir. Küçük kusurları, şahsî çıkarları dikkate alarak kardeşlik havasını bozmak bize çok şeyler kaybettirir. Önce şunu kabûl etmeliyiz ki, kusursuz insan olmaz; herkesin kendine göre birtakım günah, kusur ve hataları olabilir. Allah bundan ancak peygamberleri müstesna tutmuş, onları i s m e t sıfatıyla teşhiz etmiştir. O halde din kardeşliğini her müslümandaki günah ve kusurlarla değil, onlardaki meziyetlerle değerlendirip devam ettirmek şarttır. Her hâl-ü kârda dedikoducu, kusur arayıcı değil nasihatçı ve hayırhah olmak, İslâm'ın ve insanlığın mânâ ve maksadına daha uygundur.

Büyük sahâbi Ebû Derdâ (r.a.) ne güzel tavsiyede bulunmuştur:

إِذَا تَغَيَّرَ أَخُوكَ وَحَالَ عَمَّا كَانَ عَلَيْهِ فَلَا تَدَعُهُ لِأَجْلِ ذَلِكَ
فَإِنَّ أَخَاكَ يَعْوجُّ مَرَّةً وَيَسْتَقِيمُ أُخْرَى

“Din kardeşinde bir değişiklik meydana gelir, üzerinde bulunduğu hali başkalaşırsa, bunun için onu terketme! Çünkü kardeşin bir kere eğrilirse, bir kere de doğrulur.”¹⁷

(16) İbnu Ebî Dünyâ - İhyâ Ulûmî'd-Dîn: C. 2, s. 202/Mısır: 1967-1387.

(17) İhyâ Ulûmî'd-Dîn: C. 2, s. 234/Mısır: 1967-1387.

Büyük fakih İbrâhim el-Nahâî de diyor ki:

DİN
KARDEŞLİĞİ

لَا تَقْطَعْ أَخَاكَ وَلَا تَهْجُرْهُ عِنْدَ الذَّنْبِ فَإِنَّهُ يُرْتَكِبُهُ الْيَوْمَ
وَيُتْرَكُهُ غَدًا

“Kardeşinden, günah işlediğinde ilgini kesme, onu terk de etme!
Çünkü o bugün günah irtikâb eder, yarın onu bırakır.”¹⁸

Bunun içindir ki Rasûlullah (a.s.) Efendimiz, kardeşlik bağlarını ko-
paranları “şerîr” olarak vasıflandırmış ve bu hususta birçok tavsiyelerde
bulunmuştur:

شَرُّ عِبَادِ اللَّهِ الْمَشَاؤُنَ بِالنِّيمَةِ الْمَفْرُقُونَ بَيْنَ الْأَحِبَّةِ

“Allah kullarının şerirleri, koğuculuk, ağızkaralık edip söz götürüp
getiren ve dostlar arasını açanlardır.”¹⁹

Ziya Paşa ne güzel söylemiştir:

“Âdem ona derler ki garazdan ola sâlim
Nefsinde dahi eyleye icra-yi adâlet..”

Buhârî'nin Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyet ettiği şu hadîs-i şerîf
ise, kusur ve günahları dikkate alıp din kardeşinden ilgiyi kesmenin
Sünnet-i Rasûlullâh'a aykırı olduğunu bir kez daha hatırlatıyor bize.
Şöyle ki: Gayr-i ahlâkî davranışta bulunan kardeşini yerip ağır söz sarfe-
den bir müslümanı, Rasûlullah (a.s.) bundan men'etmiştir:

لَا تَكُونُوا عَوْنًا لِلشَّيْطَانِ عَلَى أَخِيكُمْ

“Kardeşinize karşı şeytana yardımcı olmayınız!”

DİYANET
DERGİSİ
SAYI: 5

EYLÜL
EKİM
1975

(18) İhyâu Ulûmi'd-Dîn: C. 2, s. 234/Mısır: 1967-1387.

(19) Müsned-i Ahmed bin Hanbel: Esmâ b. Yezid hadisleri.

Müslümanlığımıza yakışan, cemiyet bünyesinde kardeşlik bağlarını kuvvetlendirmek, Yûnus Emre'nin de şu mısralarını hatırlayarak: "Elif koydum ötürü, pazar yaptım götürü. Yaratılanı hoş gördüm Yaradan'dan ötürü." günah ve kusurları sebebiyle ayrılmamak, onlara ancak nasihatçı olmak; arası açılanlar varsa onu düzeltmektir. Hayırhah olmak, iyi düşünmek, hoşgörülü olmak şiarımız olmalıdır.

Konumuzu Allâh'ın şu beyanıyla tamamlamaya çalışıyoruz:

وَقُلْ لِعِبَادِي يَقُولُوا الَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْزِعُ بَيْنَهُمْ
إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوًّا مُّبِينًا

"(Mü'min) kullarıma de ki: (Kâfirlere) en güzel olan sözü söyleyinler. Çünkü şeytan aralarına fesat sokar. Şüphe yok ki şeytan insana apaçık düşmandır."

Kâfirlere karşı bile en güzel söz söylemeyi emreden bir din, mü'minlere karşı kaba davranmaya cevaz verir mi? Âyet, bilhassa müslüman kardeşlerimize karşı nasıl davranmamızın gerektiğini herhalde hatırlatıyor ve bunun müstesna ölçüsünü veriyor.

Allah iyilerle, iyi düşünenlerle beraberdir.

